

УДК 343.9

О. С. Бондаренко,

канд. юрид. наук, старший викладач
кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття присвячена важливій та актуальній темі – кримінологічній характеристиці службової особи як суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень. Автор надає визначення службової особи та розкриває сутність через зміну соціально-демографічних; морально-психологічних, кримінально-правових чинників, а також соціальної ролі та статусу таких осіб. Робиться висновок про можливість визначення всіх вказаних ознак для надання повної характеристики особи корупціонера.

Ключові слова: корупція, спеціальний суб'єкт, службова особа, корупціонер, кримінологічна характеристика.

Постановка наукової проблеми та її значення. Притягнення до юридичної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення завжди було складним завданням з точки зору доведення вини корупціонера. На нашу думку, важливе значення для процесу доказування та притягнення винних до кримінальної відповідальності відіграє і встановлення сутності ознак корупційних кримінальних правопорушень. Безумовно, їм притаманні загальні ознаки всіх кримінальних правопорушень: протиправність, винність, караність, вчинення діяння особою, що є суб'єктом кримінального правопорушення. Поза тим вони характеризуються й окремими специфічними ознаками, зокрема, наявність у тій чи іншій формі зловживання службовим становищем; наявність особливого предмета (неправомірної вигоди); спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення; умисна форма вини та спеціальна мета.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання особливостей кримінальної відповідальності за корупційні діяння досліджували такі вчені як

О. Абрамовска, А. Майоров, Д. Михайленко, П. Андрушко, О. Шостко та інші. Водночас питання стосовно кримінологічної характеристики службової особи як спеціального суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень не знайшли своє конкретне, систематизоване вираження.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є кримінологічна характеристика службової особи як спеціального суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спеціальний суб'єкт – це фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа. Суб'єктом корупційних кримінальних правопорушень традиційно називають службову особу. Сутність цього поняття розкрита у ст. 18 та примітці до ст. 364 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Так службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішу-

вати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів¹.

Окрім розкриття сутності спеціального суб'єкту та службової особи, істотне значення відіграє і надання кримінологічної характеристики службових осіб. Загалом, особистість винного – це сукупність соціально типових рис, що формуються в процесі несприятливого соціального розвитку і характеризуються своєю соціальною неприйнятністю та крайньою формою останнього – соціальною небезпекою, криміногенною мотивацією та злочинною незаконною діяльністю людини, яка є безпосередньо вчиняє кримінальне правопорушення².

Щодо ознак службової особи, яка вчиняє корупційне кримінальне правопорушення, то їх можна розділити на кілька груп: соціально-демографічні; морально-психологічні, кримінально-правові, соціальні ролі та статус³. Вважаємо за необхідне зосередити увагу на кожній із вказаних груп. По-перше, соціально-демографічних ознаках, таких як вік, стать, освіта. Характеризуючи корупціонера за віком, слід зазначити, що дану категорію кримінальних протиправних діянь в основному вчиняють люди середнього віку, які займають певні посади та вже мають значний досвід роботи та життя⁴.

Більшість корупційних кримінальних правопорушень вчиняють чоловіки. Важливою характеристикою особи, яка вчинила корупційне діяння, є рівень освіти. Вищий освітній рівень суб'єктів аналізованого виду правопо-

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III; ред. станом на 12 вер. 2020 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

² Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ: Ін Юре, 2007–2008. Кн. 1: Теоретичні засади та історія кримінологічної науки. 2007. С. 239.

³ Джужа О. М., Василевич В. В., Гіда О. Ф. та ін. Профілактика злочинів: підручник / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джужи. Київ: Атіка, 2011. С. 96–97.

⁴ Павлов В. Г. Суб'єкт преступлення. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. С. 437.

рушень, порівняно з іншими кримінально протиправними діяннями можна пояснити тим, що понад 86 % з них мають вищу освіту, і це закономірно, оскільки уряд та адміністративний апарат укомплектовані кваліфікованими фахівцями⁵.

Соціально-демографічні характеристики корумпованої особи: середній вік – 35–40 років; освіта – 82 % – це люди з двома вищими, вищою та неповною вищою освітою; стать – 13 % корупціонерів – жінки; сімейне життя – 100 % корупціонерів мають сім'ю⁶.

Наступною групою ознак, властивих особі, яка вчиняє корупційне кримінальне правопорушення, є морально-психологічні. До найважливіших морально-психологічних характеристик корумпованих чиновників належать такі якості, як активність, енергійність, ініціативність, висока емоційна стійкість, працездатність, розвинений самоконтроль, здатність бути продуктивним у складних, стресових умовах, сильні організаційні та комунікативні якості. Такі люди комунікабельні, товариські та охочі працювати разом. Корупціонери загалом прагматичні, прагнуть до особистих цілей, готові енергійно захищати свої права та інтереси, егоїстичні. Вони відрізняються досягненням певних практичних результатів від кожної діяльності⁷.

Виходячи з морально-психологічних характеристик суб'єкта корупційного кримінального правопорушення, ми пропонуємо визначити різні види таких суб'єктів. До першого виду корупціонерів належать люди, які займають відповідальне і особливо відповідальне службове становище. Широкий діапазон повноважень дає їм відчуття законності та впливу в усіх соціальних відносинах. Перш за все, такі особи зловживають владою чи службовим стано-

⁵ Абрамовская О. Р., Майоров А. В. Криминологические особенности личности коррупционного преступника. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2012. № 37 (291). Право. Вып. 34. С. 54–57.

⁶ Аглямова Г. М. Криминологическая характеристика коррупционной преступности в сфере местного самоуправления и ее предупреждение: автореф. дис... к. юрид. наук: 12.00.08; Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний. Казань, 2016. С. 10.

⁷ Капинус О. С. Криминологическое исследование личности коррупционного преступника. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2018. № 1. С. 97.

вищем, отримують неправомірну вигоду тощо. Вольові характеристики таких осіб дозволяють їм розглядати своє становище не як обов'язок здійснювати довірені їм повноваження, а як засіб незаконного збагачення.

Другу групу осіб складають службові особи юридичних осіб публічного та приватного права, а саме особи, які постійно або тимчасово обіймають посади у зв'язку з виконанням організаційних чи адміністративних завдань або які уповноважені виконувати спеціальні завдання. На практиці представляється важким визначити, чи потрапляє людина до цієї категорії, оскільки необхідний всебічний аналіз нормативних актів. По-перше, слід надати визначення адміністративно-господарських та організаційно-управлінських обов'язків. Організаційно-управлінські обов'язки – це управління філією, робочою силою, робочою зоною та виробничою діяльністю окремих працівників у компаніях, установах чи організаціях, незалежно від форми власності⁸. Так, для визнання наявності організаційно-розпорядчих обов'язків у службові особи юридичної особи приватного права потрібно, щоб на підприємстві були оформлені наймані працівники, трудовий колектив, щодо яких здійснюється керівництво⁹.

Адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки щодо управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо)¹⁰. Для наявності адміністративно-господарських обов'язків необхідним є відокремлення майна юридичної особи приватного права, яким можна управляти¹¹.

Особливо важко з'ясувати сутність службової особи, для потреб ст. 364¹ КК України, коли нею є власник юридичної особи, який також є її

⁸ Щодо запобігання і протидії корупції: лист Міністерства юстиції України від 22 лют. 2013 р. № 1332-0-26-13/11. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v13_1323-13 (дата звернення: 26.10.2020).

⁹ Гора Р. М. Щодо деяких аспектів застосування ст. 364-1 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків: Право, 2016. Вип. 32. С. 176.

¹⁰ Щодо запобігання і протидії корупції: лист Міністерства юстиції України від 22 лют. 2013 р. № 1332-0-26-13/11. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v13_1323-13 (дата звернення: 26.10.2020).

¹¹ Гора Р. М. Щодо деяких аспектів застосування ст. 364-1 КК України. С. 176.

керівником. Враховуючи те, що законодавець використовує сполучник «чи у визначенні службової особи, щоб вказати на необхідність виконання певних функцій, «пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, то ми переконанні, що його можна вважати службовою особою. Крім того, члени корпорацій, як правило, наділяються корпоративними правами, тобто правами особи, частка якої в статутному капіталі (майні) господарської організації визначається, включаючи повноваження брати участь в управлінні господарською організацією та отримувати певну частку прибутку та активи, та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також одержувати інші правомочності, передбачені законом та статутними документами¹². Тобто, суб'єкти ст. 364¹ КК України дійсно виконують як організаційно-розпорядчі, так і адміністративно-господарські функції.

Складною є ситуація, коли приватна компанія або товариство з обмеженою відповідальністю (із засновником (власником)) не має найманих працівників, а господарська діяльність здійснюється безпосередньо її власником або засновником, який одночасно є її єдиним керівником (виконавчим органом) такі керівники не виконують жодних організаційних чи адміністративних завдань, і тому їх не слід визнавати службовими особами¹³.

Третю групу складають злочинці, які працювали на благо підприємства, установи, організації та виконаної роботи та перебували у трудових відносинах із таким підприємством, установою чи організацією (медична, освітня галузі тощо)¹⁴.

Четверту групу представляють особи, які надають публічні послуги: бухгалтери, нотаріуси, оцінювачі, агенти або послуги Фонду гарантування

¹² Господарський кодекс України: Закон України від 16 бер. 2003 р. № 436-IV; ред. станом на 16 жовт. 2020 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18. Ст. 144.

¹³ Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: навчальний посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. С. 175.

¹⁴ Мезенцева І. Кримінологічна характеристика особи корупційного злочинця. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 70.

вкладів фізичних осіб, іншою особою, які не є державним службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), або державні реєстратори, суб'єкти державної реєстрації прав, державні виконавці, приватні виконавці¹⁵. Їх діяльність, як правило, відрізняється від діяльності державних службовців, які постійно чи тимчасово виконують свої обов'язки в органах державної влади чи місцевого самоврядування. Однак сутність їхньої діяльності також передбачає можливість зловживання в незаконних цілях¹⁶.

Наступною групою характеристик є кримінально-правові, тобто інформація про конкретний склад корупційного кримінального правопорушення, мотив та мотивація корупціонера, інші характеристики (форма співучасті та вид співучасника), наявність повторення, сукупності або рецидиву.

Кримінальна характеристика особи, яка вчиняє корупційні правопорушення, така: майже 13–15 % цих людей здійснюють такі правопорушення у складі групи; 5–6 % тих, хто вчинив корупційні кримінальні правопорушення, вчиняють це неодноразово; частка людей, які на момент вчинення нового кримінально протиправного діяння мали не зняту й не погашену судимість, становить приблизно 1 %¹⁷.

Остання група характеристик представлена соціальною роллю та статусом корупціонерів. Корупційні кримінальні правопорушення характеризуються соціальними ролями, коли людина займає одну позицію та зосереджується на іншій, прагне до іншого рівня життя для себе та членів своєї родини тощо. Цих суб'єктів можна розділити на кілька видів. По-перше, «дрібний

¹⁵ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III; ред. станом на 12 вер. 2020 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

¹⁶ Мезенцева І. Кримінологічна характеристика особи корупційного злочинця. С. 70.

¹⁷ Кондратов Д. Ю. Кримінологічна характеристика сучасної корупційної злочинності в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. № 2 (19). 2018. С. 149.

корупціонер» (ситуативний тип), який час від часу отримує невідповідні послуги в невеликих обсягах (крім грошей, це можуть бути промислові товари) для вирішення повсякденних проблем пересічних громадян. Саме з цими типами корупціонерів громадяни стикаються найчастіше.

По-друге, середній корупціонер. Особливістю цього типу є те, що людина не вважає себе злочинцем. Він просто дотримується «правил гри», що склалися в певній організації, установі. Своїми діями він виявляє лояльність до системи, також відомої як «корпоративна культура». Зазвичай такі корумповані злочинці ділять свої прибутки зі своїм прямим керівником.

По-третє, ініціативний корупціонер, який вже сам створює криміногенну ситуацію. Найчастіше він обіймає керівні посади в корпораціях, різноманітних організаціях власності, включаючи правоохоронні органи, суди, органи місцевого самоврядування чи адміністрації тощо. Такі особи постійно шукають можливості отримати нелегальний прибуток або «продати» свої повноваження, незважаючи на ініціативу щодо їх збереження. Такі люди хочуть влаштуватися на роботу за будь-яку ціну, вони жорстокі кар'єристи. Саме вони будують та управляють корупційними мережами, активно просувають родичів. Зазвичай вони діють через посередників.

По-четверте, особливо злісні корупціонери. Вони відрізняються від інших корумпованих чиновників своєю здатністю до самозбагачення та іншими перевагами. Через офіційний статус, політичну владу та фінансовий вплив ця діяльність нейтралізує діяльність правоохоронних органів з викриття злочинно-протиправної діяльності. Крім того, вони активно використовують ці органи та суди у власних незаконних цілях (наприклад, у політичній боротьбі за владу, подробиці результатів виборів)¹⁸.

Переважає більшість (до 95 %) службових осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності – це представники середнього та нижчого рів-

¹⁸ Шостко О. Ю. Типологія осіб, які вчиняють корупційні злочини. Транскордонна співпраця: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали II Регіон. круглого столу (м. Одеса, 28–29 верес. 2017 р.). Київ, 2017. С. 204.

нів управління. Наявність певного імунітету для корупціонерів четвертого типу підтверджується тим, що існують значні розбіжності в кількості зареєстрованих корупційних кримінальних правопорушень і в кількості реально притягнутих до кримінальної відповідальності осіб, що їх вчинили¹⁹.

Висновки. З огляду на викладене вище службовій особі як спеціальному суб'єкту корупційних кримінальних правопорушень притаманні такі ознаки як соціально-демографічні, морально-психологічні, кримінально-правові, соціальні ролі та статус. За соціально-демографічними ознаками корупціонерами переважно є чоловіки, середнього віку, що мають родину. Виходячи з морально-психологічних характеристик суб'єкта корупційного кримінального правопорушення, корупціонерами можуть бути особи, що займають особливо відповідальне службове становище, надають публічні послуги, працювали на благо підприємства, установи, організації та виконаної роботи та перебували у трудових відносинах із таким підприємством, установою чи організацією, службові особи юридичних осіб приватного та публічного права. Відповідно до кримінально-правових ознак більшість корупційних діянь вчиняються односторонньо та не на постійній основі. Остання група характеристик представлена соціальною роллю та статусом корупціонерів: дрібний корупціонер, корупціонер середнього рівня, ініціативний корупціонер та злісний корупціонер.

Список використаних джерел

1. Абрамовская О. Р., Майоров А. В. Криминологические особенности личности коррупционного преступника. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2012. № 37 (291). Право. Вып. 34. С. 54–57.
2. Аглямова Г. М. Криминологическая характеристика коррупционной преступности в сфере местного самоуправления и ее предупреждение: автореф. дис... к. юрид. наук: 12.00.08; Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний. Казань, 2016. 37 с.

¹⁹ Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018. С. 141.

3. Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: навчальний посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. 342 с.
4. Гора Р. М. Щодо деяких аспектів застосування ст. 364-1 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків: Право, 2016. Вип. 32. С. 172–184.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16 бер. 2003 р. № 436-IV; ред. станом на 16 жовт. 2020 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18. Ст. 144.
6. Джу́жа О. М., Василевич В. В., Гіда О. Ф. та ін. Профілактика злочинів: підручник / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джу́жи. Київ: Атіка, 2011. 720 с.
7. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ: Ін Юре, 2007–2008. Кн. 1: Теоретичні засади та історія кримінологічної науки. 2007. 424 с.
8. Капинус О. С. Кримінологическое исследование личности коррупционного преступника. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2018. № 1. С. 95–101.
9. Кондратов Д. Ю. Кримінологічна характеристика сучасної корупційної злочинності в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. № 2 (19). 2018. С. 141–154.
10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III; ред. станом на 12 вер. 2020 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
11. Мезенцева І. Кримінологічна характеристика особи корупційного злочинця. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 65–71.
12. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018. 392 с.
13. Павлов В. Г. Субъект преступления. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 318 с.
14. Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джу́жа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джу́жи. Київ: Атіка, 2011. 720 с.
15. Шостко О. Ю. Типологія осіб, які вчиняють корупційні злочини. Транскордонна співпраця: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали II Регіон. круглого столу (м. Одеса, 28–29 верес. 2017 р.). Київ, 2017. С. 203–205.
16. Щодо запобігання і протидії корупції: лист Міністерства юстиції України від 22 лют. 2013 р. № 1332-0-26-13/11. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v13_1323-13 (дата звернення: 26.10.2020).

REFERENCES

1. Abramovskaya, O.R., Mayorov, A.V. (2012). Kriminologicheskiye osobennosti lichnosti korruptsiionnogo prestupnika. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta*, 37 (291), *Pravo*, issue 34, 54–57 [in Russian].
2. Aglyamova, G.M. (2016). Kriminologicheskaya kharakteristika korruptsiionnoy prestupnosti v sfere mestnogo samoupravleniya i yeye preduprezhdeniye: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kazan' [in Russian].
3. Andrushko, P.P., Stryzhevs'ka, A.A. (2006). Zlochyny u sferi sluzhbovoyi diyal'nosti. Kyiv: Yuryskonsul't [in Ukrainian].
4. Hora, R.M. (2016). Shchodo deyakykh aspektiv zastosuvannya st. 364-1 KK Ukrayiny. *Pytannya borot'by zi zlochynnistyuu*, issue 32, 172–184 [in Ukrainian].
5. Hospodars'kyi kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrainy vid 16 ber. 2003 r. № 436-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 18, art. 144.
6. Dzhuzha, O.M., Vasylevych, V.V., Hida, O.F., et al. (2011). Profilaktyka zlochyniv. O.M. Dzhuzha (Ed.). Kyiv: Atika [in Ukrainian].
7. Zakalyuk, A.P. (2007). Kurs suchasnoyi ukraïns'koyikryminolohiyi: teoriya i praktyka (Vols. 1–3). Vol. 1: Teoretychni zasady ta istoriya kryminolohichnoyi nauky. Kyiv: In Yure, [in Ukrainian].
8. Kapinus, O.S. (2018). Kriminologicheskoye issledovaniye lichnosti korruptsiionnogo prestupnika. *Zhurnal zarubezhnogo zakonodatel'stva i sravnitel'nogo pravovedeniya*, 1, 95–101 [in Ukrainian].
9. Kondratov, D.Yu. (2018). Kryminolohichna kharakterystyka suchasnoyi koruptsiynoyi zlochynnosti v Ukrayini. *Visnyk Kryminolohichnoyi asotsiatsiyi Ukrayiny*, 2 (19), 141–154 [in Ukrainian].
10. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-III. (2001). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 25–26, art. 131 [in Ukrainian].
11. Mezentseva, I. Kryminolohichna kharakterystyka osoby koruptsiynoho zlochynstsa (2014). *Naukovyy chasopys Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrayiny*, 3, 65–71 [in Ukrainian].
12. Mykhaylenko, D.H. (2018). Kontsepsiya kryminal'no-prvvoyi protydyi koruptsiynym zlochynam v Ukrayini. *Doctor's thesis*. Natsional'nyy universytet «Odes'ka yurydychna akademiya», Odesa [in Ukrainian].
13. Pavlov, V.G.(2001). Sub"yekt prestupleniya. Sankt-Peterburg: Yuridicheskyy tsentr Press. [in Russian].
14. Shostko, O.Yu.(2017). Typolohiya osib, yaki vchynyayut' koruptsiyni zlochyny. *Transkordonna spivpratsya: problemy ta shlyakhy yikh vyrishennya: materialy II Rehion. kruhloho stolu (m. Odesa, 28–29 veres. 2017 r.)*, Kyiv, 203–205 [in Ukrainian].
15. Shchodo zapobihannya i protydyi koruptsiyi: lyst Ministerstva yustytsiyi Ukrayiny vid 22 lyut. 2013 r. № 1332-0-26-13/11. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v13_1323-13 [in Ukrainian].

Бондаренко О. С. Криминологическая характеристика должностного лица как специального субъекта коррупционных уголовных правонарушений

Статья посвящена важной и актуальной теме – криминологической характеристике должностного лица как субъекта коррупционных уголовных правонарушений. Автор дает определение должностного лица и раскрывает сущность через призму социально-демографических; морально-психологических, уголовно-правовых признаков, а также социальной роли и статуса таких лиц. Делается вывод о важности определения всех указанных признаков для предоставления полной характеристики личности коррупционера.

Ключевые слова: коррупция, специальный субъект, должностное лицо, коррупционер, криминологическая характеристика.

Bondarenko O. S. Criminological Characteristics of the Official as a Special Subject of Corruption Criminal Offenses

The article is devoted to an important and topical topic – the criminological characteristics of the official as a subject of corruption offenses.

Bringing to justice for corruption criminal offenses has always been a difficult task in terms of proving, proving guilt. At the same time, it should not be forgotten that from the point of view of substantive law there are also certain problematic aspects. In particular, we are convinced that it is important to establish the essence of the mandatory features of corruption offenses. Of course, they have common features of criminal offenses: wrongfulness, guilt, punishment, commission of an act by a person who is the subject of a criminal offense. In addition, they are characterized by certain specific features, in particular, the presence in one form or another of abuse of office; the presence of a special object of illicit gain; special subject; intentional form of guilt and special purpose. It is proposed to analyze the essence of a special subject.

It is stated that a special subject is a natural sane person who has committed a criminal offense at an age from which criminal liability may arise, the subject of which can only be a certain person. The subject of corruption offenses is traditionally called an official. The essence of this concept is revealed in Art. 18 and note to Art. 364 of the Criminal Code of Ukraine. According to socio-demographic characteristics, the corrupt are mostly middle-aged men with families. Based on the moral and psychological characteristics of the subject of a corruption offense, corrupt may be persons who hold a particularly responsible position, provide public services, worked for the benefit of the enterprise, institution, organization and work performed and were in employment with such enterprise, institution or organization, officials of legal entities.

According to criminal law, most acts of corruption are committed individually and not on a permanent basis. The last group of characteristics is represented by the social role and status of corrupt officials: petty corrupt, middle-level corrupt, proactive corrupt and malicious corrupt.

The author provides reveals the essence of the official through the prism of socio-demographic; moral and psychological, criminal and legal features, as well as the social role and status of such persons.

Key words *corruption, special subject, official, corrupt official, criminological characteristics.*